

Acta onomastica 63. (2022)

Főszerkesztő: PAVEL ŠTĚPÁN. Ústav pro jazyk český AV ČR, Praha. 588 lap

2022-ben a cseh folyóiratnak két száma jelent meg; tartalmukat a továbbiakban rovatonként ismertetem.

1. Tanulmányok. A rovatban 18 cseh, 7 angol, 3 szlovák és 1 lengyel nyelvű cikk, összesen 29 tanulmány szerepel. Az első számban megjelent publikációkat névfajták szerint tárgyalom.

A helynévi témájú tanulmányok között M. BELÁKOVÁ az illusztrált etimológiai térképek sajátosságaival, oktatásban való alkalmazásával foglalkozik a helynevek jelentésével, vizuális megjelenítésével kapcsolatos ismeretek átadása kapcsán (37–54). A szerző az általános iskolába járó diákok által illusztrált etimológiai térképek és a velük megvalósult beszélgetések alapján mutatja be az egyes helynevek helyes, részlegesen helyes, illetve helytelen interpretációját. V. DRKOŠOVÁ és M. MÍSTECKÝ a Cseh Köztársaság rövidített *Česko* névváltozatának az 1990–2018 közötti cseh sajtóban való használatát, gyakoriságát, kontextusbeli megjelenését vizsgálja a korpusznyelvészet segítségével (99–115). A. KOŁODZIEJ a zágrábi és belgrádi állatkertben található helyneveket tárgyalja a névadás indítéka szerint; leggyakoribbnak a személynévből keletkezett helynevek bizonyultak (157–169). K. KOVÁŘOVÁ az *Ostravice* folyó medrének vízneveit (összesen 817 hidronimáját: 387 vízfolyás és 430 vízfelület, vízesés és vízforrás nevét) vizsgálja a motivációs és strukturális helynévmodellezés segítségével; eredményeit egyéb, szintén víznevekkel foglalkozó cseh munkákkal is összeveti (170–182). M. PTÁČNÍKOVÁ a cseh–lengyel határ mentén, hat kataszterben előforduló *Kalabon* mikrotoponima etimológiáját részletezi, s arra a megállapításra jut, hogy a helynév olasz eredetű lehet (*calla* 'út' + *buono* 'jó'), és a Chocně és Broumov települések közötti vasút építésénél dolgozó olasz vendégmunkásoktól származhat (199–205). RESZEGI K. a metonimikus helynévadást tárgyalja kognitív keretben (206–225). Kitér a metonímia hagyományos és kognitív nyelvészeti értelmezésére, a metonimikus névadás sémáira, s rámutat a helynévadási sémák különböző nyelvekben való megjelenésére, nyelvi-kulturális eltéréseire. P. SEDLÁČEK a 17–18. századi (1694–1790) telekkönyvek alapján mutatja be a csehországi Boskovice város helynévallományának változását (226–242). M. ZIRHUTOVÁ a *necky*, *necičky* 'ruhák mosására szolgáló fakád' szavakat, illetve egyes szinonimáit (*troky*, *vana*, *vandle*, *vanroky*) tartalmazó csehországi mikrotoponimákat (mintegy 150 helynevet) veti vizsgálat alá; ezek főképpen völgyek, völgykatlanok megnevezésére szolgálnak (243–257).

A személynévi témájú tanulmányok között I. BAREŠOVÁ és P. JANDA a 20. század végén született japán és tajvani nők keresztnéveit veti össze: vizsgálják a névdivatot, a nevek szerkezetét, jelentését, a névválasztás kulturális sajátosságait (7–36). R. DITTMANN a 'Barnabás' keresztnév alakváltozatait (*Barrabáš*, *Barabáš*, *Barabbáš* stb.) tekinti át az Újszövetség 16–18. századi cseh fordításáiban (82–98).

Az egyéb témákkal foglalkozó névtani tanulmányok között M. BOHÁČOVÁ a fitonimák (azaz növénynevek) fogalmával és kutatástörténetével foglalkozik. Ismerteti a növényneveket tartalmazó cseh forrásokat, valamint elemzi a dendronimák (azaz fanevek) névadási motívumait (55–68). B. CIEŠLA mintegy száz lengyelországi katolikus egyházi közösség megnevezését vizsgálja strukturális, pragmatikai és szemantikai szempontból (69–81). C. FERNÁNDEZ JUNCAL az alkalmazott szocioonomasztikához sorolja a politikai pártok neveinek elemzését.

Mintegy ötezer nevet tartalmazó korpusz alapján írja le az 1976–2021 között keletkezett spanyolországi pártnevek nyelvi-ideológiai sajátosságait (116–134). S. GÁLOVÁ az irodalmi művekben szereplő tulajdonnevek fordításával kapcsolatos problémákról értekezik: a neveket reáliákként értelmezi, s kiemeli a műfordítás kulturális aspektusát (135–145). A. KALASHNIKOV a Dante Isteni színjátékának Purgatóriumában található antik mitológiai neveket elemzi, a tanulmány végén levő névmutatóban névfajták szerint közölve is a névállományt (146–156). I. LUC és M. BORTLICZEK felső-sziléziai (lengyelországi) gasztronómiai egységek olyan megnevezéseivel foglalkozik, melyekben nyelvjárási sajátosságok figyelhetők meg (54 név; 183–198).

A második szám tematikus kötet: a tulajdonnév és a népetimológia közötti összefüggésekkel foglalkozó tanulmányokat tartalmaz. J. DAVID és J. DAVIDOVÁ GLOGÁROVÁ egyes csehországi településnevek heraldikai reprezentációját, a név címerben való vizualizálását elemzi, rámutatva a helységnév tudományos etimológiájával, illetve laikus névmagyarázatával kapcsolatos képi megjelenítésre (355–366). Ž. DVOŘÁKOVÁ két tanulmányt is közöl: az egyikben áttekinti a 'népetimológia' terminus és szinonimái ('áletimológia', 'naiv etimológia', 'nem tudományos etimológia') használatát a cseh névtanban (367–378), a másikban pedig cseh családnevek népetimológiai magyarázatait mutatja be (379–396). N. FODOR J. és HAUBER K. a nemzetközi névtani irodalomban tekinti át a 'népetimológia' terminus használatát, s rámutat a népetimológia hatására a magyar családnevek kialakulásában (397–409). J. KRŠKO egyes szlovák helységnevek nem tudományos magyarázatáról ír (410–417). V. LÁBUS és D. VRBÍK Liberec város hivatalos és nem hivatalos (szóbeli kommunikációban használatos) utcaneveiben vizsgálja a népetimológia megjelenését (418–431). J. MATUŠOVÁ a névetimologizálás módszereiről, a tudományos és áltudományos névetimológiák közötti határokról értekezik (432–443). M. PTÁČNIKOVÁ két tanulmányt közöl: az elsőben a népi emlékezet és népetimológia kapcsolatát ismerteti a cseh–lengyel határ mentén elterülő Český koutek régió helyneveiben (444–455), a másodikban a *Kovářova rokle* domborzati névvel összefüggő cseh és német népi eredetmagyarázatokat, történeteket mutatja be (456–463). PAVEL ŠTĚPÁN mintegy száz csehországi település hivatalos honlapján vizsgálja a helységnevek kialakulásának magyarázatát, népi vagy tudományos etimologizálásának megjelenését (464–482). J. B. WALKOWIAK a lengyelországi utcanevek etimológiai reinterpetációjának sajátosságaival, modellezésével foglalkozik (483–496). S. WOJNAROVÁ a 'fekete' és 'fehér' színveket tartalmazó cseh és finn helynevek névadási indítékait és népetimológiai magyarázatait elemzi (497–520). M. ZIRHUTOVÁ a Sedlčany régióból származó mikrotoponimák népetimológiai interpretációját tárgyalja (521–539).

2. Recenziók. A folyóirat több kiadványt ismertet (258–276, 540–554): hat cseh nyelvűt (Jihlavsko régió településneveiről; Čelákovice város utcaneveiről; Žatec város utcaneveinek változásáról; Nymburk város utcanévrendszeréről; a prágai helynevekről; a prágai utcanevek névadási motívumairól), két német nyelvűt (a Kelet-Németországban használatos szláv eredetű tulajdonnevekről; a *-(n)itz*, *-(a)tz* végződésű németországi tulajdonnevek szláv eredetéről), egy ukrán nyelvűt (a huculok – ruszin népcsoport – családneveinek etimológiai szótáráról), egy lengyel nyelvűt (Chełm város 1662–1810 közötti történeti személyneveiről).

3. Krónika. A rovatban olvasható egy megemlékezés Jozef Benešről (1902–1984), valamint egy lejegyzett beszélgetés Jitka Malenínskával, akinek a névtani bibliográfiáját is közlik (277–298).

4. Hírek és megjegyzések. A rovatban (299–342, 555–582) ismertetik az egyes országokban megjelenő névtani folyóiratokat (többek között az *Onomastica Uralica* 15., valamint a *Névtani Értesítő* 41. és 42. számát), kiadványokat (többek között SLÍZ MARIANN *Personal names in Medieval Hungary* című könyvét és a FARKAS TAMÁS és SLÍZ MARIANN által szerkesztett, *Tulajdonnevek és szótárak* című kötetet), konferenciákat, kongresszusokat, a tulajdonnevekkel foglalkozó, a sajtóban és a világhálón olvasható cikkeket. Ž. DVORÁKOVÁ beszámol a 2021-ben Csehországban kérvényezett új keresztnemekkel kapcsolatos szakértői véleményekről (338–342).

BAUKO JÁNOS

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1297-6177>

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem

Közép-európai Tanulmányok Kara

Вопросы ономастики 19. (2022)

Főszerkesztő: JELENA BEREZOVIČS. Uráli Állami Egyetem, Jekatyerinburg.

885 lap (1. 269 lap, 2. 287 lap, 3. 329 lap)

Az orosz folyóirat 2022. évi számaiban harminchárom tanulmány és mellette számos rövidebb írás (kisebb közlemény, recenzió, konferenciabeszámoló, megemlékezés) jelent meg, zömében orosz, kisebb számban angol nyelven. Az alábbiakban a három szám tanulmányainak tartalmát ismertetem röviden.

1. szám

Tanulmányok. A folyóirat első száma tíz orosz és egy angol nyelvű tanulmányt, továbbá két rövidebb közleményt tartalmaz. JE. V. PCSELOV az *Alekszandr* névnek az orosz nemesség körében való használatát vizsgálja cikkében, a 14. századtól a 20. század elejéig terjedő időszakra vonatkozólag (9–29). A név népszerűsége az orosz arisztokrácia névadási hagyományában elsősorban Alekszandr Nyevszkij történelmi emlékezetével és személyiségével magyarázható. A. D. NAZAROV az 5–6. században a Bizánci Birodalom területén letelepedő germánok névadási gyakorlatával foglalkozik tanulmányában (30–44). Az idegen kulturális környezetbe kerülő gótok olyan módon is igyekeztek megőrizni identitásukat, hogy gyermekeiknek germán nevet adtak. Ez a tendencia egészen a 6. század végéig megfigyelhető. J. L. GARCÍA ALONSO az Ibériai-félsziget déli és délnyugati részén fennmaradt epigráfiai forrásokat, elsősorban azok személy- és helynévi anyagát tanulmányozza (45–65). A vizsgálat célja hozzájárulni azokhoz a kutatásokhoz, melyek a terület nyelvi térképét igyekeznek felvázolni a rómaiak érkezése előtti időszakra vonatkozóan. A. V. PANYJUKOV kutatási területe a népi topográfia, azaz a néphagyományban bizonyos helyekhez kapcsolódóan megjelenő tudás vizsgálata (66–83). Jelen cikkének témája a komi (zürjén) területen lévő *Gördcsoj* 'Vörös-hegy' név szerepe a vidék folklórában. A szerző a tér- és színbeli elkülönülésének köszönhetően határjelölő és szakrális szereppel bíró hegy köré épülő jelentős folklórhagyományt mutatja be. A. A. MAKAROVA Belozerje 19. század végi, 20. század eleji hivatalos településnév-jegyzékeiben előforduló kettős településneveket hasonlítja össze a jelenkori terepgyűjtések során feltárt településnévrendszerrel (84–116). A kutató által feltett legfontosabb kérdés, hogy milyen okok